

* * *

**АКСИОЛОГИЗАЦИЯТА НА СЪВРЕМЕННИ ИДЕИ И ТЕРМИНИ –
ПРИМЕРЪТ НА *КЛИМАТ***

ИЛИЯНА ГЕНЕВ-ПУХАЛЕВА

ВАРШАВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

i.genew-puhalewa@uw.edu.pl

**AXIOLOGISATION OF CONTEMPORARY CONCEPTS AND TERMS –
ON THE EXAMPLE OF *CLIMATE***

ILIANA GENEW-PUHALEWA

UNIVERSITY OF WARSAW

i.genew-puhalewa@uw.edu.pl

The paper discusses the issue of axiologisation of concepts that originated in the field of science as axiologically neutral. The subject links the study with the subdiscipline known as linguistic axiology (or axiolinguistics), which has made significant achievements in Slavic studies in the last decades. Concepts and terms of the thematic area ‘Environment’ (e.g. *environment, ecological, sustainability, eco-, recycling, environmental impact*) are considered as suitable for observing semantic development that involves evaluative connotation. The author analyses thoroughly the concept of CLIMATE through the corresponding terms and its derivatives. The need to update lexicographical descriptions of the terms expressing contemporary ideas and values has been emphasised.

Due to the global reach of the phenomena discussed, it is proposed that the arguments concerning Bulgarian can be applied to other European languages.

Keywords: axiologisation, value, term, climate, climate change, environment, Bulgarian

Предмет на разискване в настоящата статия е въпросът за аксиологизацията, иначе казано проникването на оценъчно (т.е. обвързано с определени ценности) съдържание в понятия (концепти), възникнали първоначално в областта на науката като аксиологично неутрални. Това изследователско намерение ориентира проучването ми към лингвистичната аксиология (или аксиолингвистиката), за която може да се твърди, че като езиковедска субдисциплина си е извоювала трайно място в славянското езиковедство. За това допринесоха преди всичко концепциите на Е. М. Волф (Волф/Vol’f 1985), Н. Д. Арутюнова (Арутюнова/Arutiunova 1988), Я. Пузынина (Puzynina 1991; Puzynina 1992), Ю. Д. Апресян (Апресян/Arpresian

1995); А. Вежбицка (Wierzbicka 1997), разработени в руслото на семантиката, както и тези на полските етнолингвисти, главно на Й. Бартмински (Bartminski 1991; Bartminski 2006; Bartminski 2015), в контекста на когнитивната теория за езика. Първите се фокусират върху конституирането и операционализирането на оценката като лингвистично, а не само като философско или психологическо понятие, докато вторите – върху разкриването на отношението ценности – език с оглед на основополагащото разбиране за езика като носител (субстрат за проявяване) на ценностите (Bartminski 2006: 135).

Възгледът, че езикът е източник на знание за ценностите, става централен за голям брой изследвания, посветени на менталитета и културните модели на различни славянски и неславянски комуникативни общности (Bartminski 2006: 136). Детайлно се разработват теоретично-методологичните принципи за реконструиране на съдържанието на славянската и европейската аксиосфера чрез анализи на ценностни концепти, разпознати като елементи на съответния национален (или общностен) аксиологичен канон.¹ Съществена черта на аксиологичните канони, разбирани като съвкупности от най-важните ценности, съставляващи ядрото на една култура, е тяхната двойственост: от една страна, те се характеризират с трайност и стабилност, а от друга – с динамизъм и способност да еволюират с течение на времето (Bartminski, Grzeszczak 2014: 24). Една от проявите на динамичния характер на аксиологичния канон е тъкмо оценностяването на определени идеи, станали важни за социума в даден исторически момент.

Предвид факта, че научността е ценност за съвременния свят, нерядко на аксиологизация и включване в ценностното ядро на културата подлежат понятия (или концепти), възникнали в пределите на някоя наука. Значимостта на новото, което изразяват – а ценностите са именно значимите за човека (група хора или всички) неща и идеи, – води до широко разпространение на самите концепти и респективно на езиковите средства, които ги назовават. Паралелно с това термините, към които по принцип се предявява изискване да бъдат стилистично (конотативно) неутрални единици, развиват оценъчен потенциал. Като пример в това отношение могат да послужат някои понятия (и респективно термини) от областта на опазването на околната среда, които вече са неразделна част от ежедневието публичен дискурс. На първо място може да се посочи основният термин *околна среда*, който от позицията на антропоцентризма може да се тълкува като ‘нещо добро’ (т.е. не безразлично за човека), а също и системно свързаните с него – *екологичен* и *еко*. Те се утвърждават като общоупотребими лексикални (или словообразователни) единици, в чиято семантика е налице утилитарна, витална и/или морална оценка – по правило положителна, но понякога и отрицателна. За това свидетелства новата им съчетаемост, например *екологична къща*, *екологични храни*, *екоживот*, *екофирма*; *екотероризъм*, *екофашизъм*, *екорелигия*, а също и възможността прилагателното

екологичен да се степенува, т.е. да бъде качествено: *по-екологичен, най-екологичен* (вж. Dlugosz 2017: 135 и сл.; Генов-Пухалева/Genew-Puhalewa 2014: 81 и сл.).

Аналогичен е семантичният развой на термина *устойчиво развитие* и на неговия дериват *устойчивост* (< *sustainable development, sustainability*) – ‘благоприятно развитие’, а също и на прилагателното *устойчив* с новите му оценъчни значения и дистрибуции, напр. *устойчив транспорт, устойчив туризъм, устойчиво отглеждана храна* и под. (вж. Генов-Пухалева 2018). Друг пример е *рециклиране* – детерминологизирана дума, съдържаща в значението си оценка: утилитарна, витална (кореспондира с идеята за ‘добро за здравето’) и/или етична (поради връзката с моралната ценност ‘дълг’), срв. *Рециклирането е спасението от тези планини [отпадъци]. То едновременно спестява ресурси (вода, енергия, земна площ), предотвратява негативните ефекти, които разлаганият се в сметницата боклук има върху човешкото здраве, забавя глобалното затопляне и намалява щетите, които съвременната индустрия причинява върху флората и фауната.* (онлайн: capital.bg, 1.12.2017; достъп на 20.12.2018).

Обратно на посочената аксиологизация с положителен знак, концептът и терминът *въздействие (върху околната среда)* развиват негативнооценъчен потенциал поради безспорния факт, че влиянието на човека върху заобикалящата го природа е отрицателно. В масовото съзнание благотворното антропогенно въздействие се възприема понастоящем като незначително и в много по-малка степен е предмет на обществено внимание. Представата за концепта *въздействие (върху околната среда)*, чието съдържание е доста широко и разнородно, се свързва с елементарното значение ‘каузация’, в което актант е човекът, обект – околната среда (и имплицитно всеки от нейните елементи), а резултат – промените в състоянието на околната среда в нейната цялост или на определени нейни елементи.² За такива се смятат: хората, флората и фауната, почвата, водите, въздухът, климатът, ландшафтът, материалните ценности и природното наследство (Кремер/Кремер 2008: 63)³. В анализа по-долу избирам да насоча вниманието си към *климата* с оглед на подчертаната аксиологизация на това понятие (концепт⁴) в последно време, дължаща се на обективни обстоятелства – зачестилите природни катаклизми в резултат на глобалното затопляне, както и на повишената обществена заинтересованост като следствие от тях.

Преди да изложа наблюденията си върху интересувания ме проблем, е необходимо да напомня известния факт, че *климат* е един от множеството лексикални интернационализми с гръцки произход (< гр. *κλίμα, -ατός* ‘наклон (на земната повърхност към слънчевите лъчи)’), установили се в националните езици – европейските и някои неевропейски – с посредничеството на науката.⁵ Формирането на съдържанието на понятието и фиксирането на съвременното значение на термина *климат* се извършват в международна научна среда, следователно в българската практика той е „вно-

сен“ и е елемент на вторична терминологична система.⁶ Предварителните ми наблюдения върху семантичното развитие на думата *климат* в съпоставителен план (напр. при съпоставка с англ. *climate* и пол. *klimat*) показват, че процесите не са вътрешноезикови, а са глобални или поне общоевропейски. Това означава, че изводите, до които достигам тук, вероятно важат и за други национални езици.

Като имаме предвид общодостъпните лексикографски и енциклопедични данни, би следвало да определим *климат* като оценъчно неутрална лексема, срв. дефинициите ‘свкупност от метеорологични условия, характерни за дадена област (или цялата Земя)’ (идентични в: БТР/ВТР 1994; Габеров/Gabarov 2000 и онлайн: ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/, достъп на 29.12.2019)⁷; ‘особеностите на времето и смяната на сезоните в дадена област’ (Радева/Radeva 2007) и ‘многогодишен статистически режим на времето, характерен за дадена местност в зависимост от географското ѝ положение’ (онлайн: bg.wikipedia.org, достъп на 28.12.2018). Контексти като приведените по-долу свидетелстват обаче за появата на оценъчен компонент, срв.: *Ето кой не иска да спасим климата – сега!* (онлайн: www.dw.com/bg, 16.12.2018, достъп на 03.01.2019); *Екоактивисти от цял свят се надигнаха в защита на климата* (онлайн: dnevnik.bg, 18.10.2018, достъп на 20.12.2018); ... *да насърчаваме обмена на добри практики между Европа и другите континенти, просто защото няма смисъл да опазваме климата в Европа, ако другаде не се взимат такива мерки.* (онлайн: es.europa.eu, 07.02.2018, достъп на 03.01.2018). Това се доказва с тест за фалшификация чрез конюнктивно добавяне на оценка със знак, обратен на предполагаемия, напр. *Ние опазваме/защитаваме/спасяваме климата и това е лошо* е семантично аномално изречение. Съчетанията с посочените глаголи говорят за осмисляне на *климата* като нещо ценно, което подлежи на деструкция и затова се нуждае от грижа.⁸

Новите в езиковата практика съчетания от типа *защита на климата* са всъщност резултат от семантико-синтактична кондензация на структурно разгърнати формулировки, чийто първоизточник трябва да се търси в различни актове на международното и/или европейското право, напр. *Рамкова конвенция на Обединените нации по изменение на климата от 9 май 1992 г., Европейска програма за борба с изменението на климата от 8 март 2000 г.* (ЕССР). От тях личи, че оригиналният термин е *изменение на климата*, който съответства на английския *climate change*. Става ясно, че *политика за климата, политика в областта на климата, действия по климата* (на Европейския съюз) са кондензирани варианти на *политика за борба с изменението/промяната на климата* (срв. онлайн: <https://www.consilium.europa.eu/bg/policies/climate-change/>, достъп на 03.01.2019).

Нека да отбележим, че *изменение на климата* (< англ. *climate change*) се дефинира в Рамковата конвенция на ООН така:

„Изменение на климата означава изменение на климата пряко или непряко, свързано с човешка дейност, което променя състава на глобалната атмосфера и което се явява в допълнение към естественото вариране на климата, наблюдавано за сравними периоди от време.“ (цит. по Кремер/Kremer 2008: 505).

Вижда се, че правното определение не съдържа оценъчни елементи, но цялостното осмисляне на явлението като опасност за човечеството и планетата води до съответната аксиологизация на неговите езикови изразители – отрицателна за *измененията на климата* и положителна за *опазването/защитата/спасяването на климата*. Срв.: *Геополитически сега времената не са добри за големи международни споразумения: управляващите деспоти и националисти в Източна Европа, в Турция и в САЩ са напълно безчувствени към темата за защитата на климата* (онлайн: dw.com/bg, 18.11.2017, достъп на 03.01.2019).⁹

Тук е подходящо да отбележим, че *climate change* се предава на български и чрез *климатични изменения/промени* – словосъчетание със съгласувано определение, срв. *Не можем повече да се преструваме, че климатичните промени не са проблем, заяви Румен Радев* (онлайн: dnevnik.bg, 12.12.2018, достъп на 04.01.2019). Във връзка с това заслужават внимание и нетипичните дистрибуции на прилагателното *климатичен*, напр.: *климатични действия, климатичен протест, климатични мерки, климатични договорености, климатични конференции, климатичен „керван“* и под. Вижда се, че *климатичен* тук не означава ‘който се отнася до съвкупността от метеорологични условия, характерни за дадена област’ (както при *климатични условия, климатична област* и под.), а ‘който се отнася до защитата на климата от изменение’ и следователно имплицира оценка, т.е. съотнасяне с определени ценности на съвременната цивилизация. С други думи, налице е ново, аксиологично маркирано значение на прилагателното *климатичен*.

Проучването, посветено на въпроса за семантичното развитие на термина *климат*, като пример за аксиологизация на научно понятие, получило широко разпространение в съвременните дискурси поради своята глобална значимост и престижа на субектите, които го разискват, може да завърши с препоръка към лексикографията.¹⁰ Библиографската справка сочи, че темата за защитата на климата в световен мащаб е предмет на дискусия от тридесет години насам. Заstraшеното оцеляване на човечеството поради „затоплянето на Земята“ се споменава в историческия доклад на Световната комисия по въпросите на околната среда и развитието (United Nations World Commission on Environment and Development), представен пред ООН през 1987 г.¹¹, а през 1989 г. Европейската комисия за първи път представя на Съвета на Европейския съюз съобщение за промяната на климата (Кремер/Kremer 2008: 505). Езикова практика през този период

показва, че речниковите тълкувания на думата *климат* и нейните деривати, както и на други номинации с подобна съдба се нуждаят от актуализиране, така че да отразяват адекватно семантиката на езиковите средства като изразители на важни съвременни идеи и ценности.

БЕЛЕЖКИ / NOTES

¹ Тези принципи са приложени на практика в мащабния проект EUROJOS, чийто представителен материален резултат е *Аксиологичният лексикон на славянските и техните съседи*. Ред. Й. Бартмински, Люблин 2015 (вж. Bartminski 2015; представен кратко на български и литература в: Генов-Пухалева, Сотиров/Genew-Puhalewa, Sotirov 2017, онлайн: <http://www.ezik-i-literatura.eu/2017/1-2/14-Puhalewa,Sotirov-BG.pdf>).

² По-подробно вж. Генов-Пухалева/Genew-Puhalewa 2015: 141 и сл.

³ Понятието ‘околна среда’ няма единна дефиниция в разпоредбите на ЕС и международното право и това е въпрос, на който обръщат внимание всички автори. На базата на различни актове, съставяни по различно време, специалистите заключават, че то включва: човешките същества, природните ресурси (вкл. флората, фауната, климата), земеползването, териториалното и селищното устройство, отпадъците и водите.

⁴ Под „концепт“ се разбира понятие, натоварено с културноспецифични конотации (Bartminski 2015: 7 и сл.).

⁵ Българският език не прави изключение от европейския контекст – лексикографските източници сочат, че в българската езикова практика думата *климат* навлиза през Възраждането по книжовен път през френски и руски, като първата употреба се регистрира у Иван Богоров във *Всеобща география за децата*, 1843 г. (онлайн: ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/, достъп на 29.12.2018).

⁶ Редица авторитетни международни организации се занимават с проблемите на климата, на първо място Организацията на обединените нации, към която се създават комисии по проблемите на климата (вж. <https://www.ipcc.ch/about/>, достъп на 28.12.2019).

⁷ Тук вторичното преносно значение ‘взаимоотношения в дадена среда, колектив и свързаните с тях условия на работа, обществен и политически живот и др.; атмосфера’ не е предмет на анализ (срв. онлайн: ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/, достъп на 29.12.2018).

⁸ За това свидетелства и обявяването на 15 май за *Световен ден на климата* по инициатива на страните членки на Рамковата конвенция на ООН по изменение на климата, подписана на 5 юни 1992 г. в Рио де Жанейро, Бразилия (онлайн: moew.government.bg, достъп на 03.01.2019).

⁹ В следното изречение добре личи семантичната кондензация (*противници на климата*): *Отделни градове и региони, включително от САЩ, дадоха на срещата в Бон ясно да се разбере, че не се интересуват от действията на такива противници на климата, като Доналд Тръмп* (онлайн: dw.com/bg, 18.11.2017, достъп на 03.01.2019).

¹⁰ *Речник на новите думи в българския език (от края на XX и началото на XXI век)* (Пернишка/Pernishka 2010) все още не регистрира нови значения на *климат* и *климатичен*.

¹¹ Докладът е озаглавен *Our Common Future*, но е известен и като *Brundtland Report*, вж. онлайн: <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>, достъп на 03.01.2019. В този доклад за пръв път се споменават понятието и терминът *sustainable development* > *устойчиво развитие*. Документът е преведен и издаден в България през 1989 г. под заглавие *Нашето общо бъдеще*. София, изд. „Д-р Петър Берон“.

ЛИТЕРАТУРА

- Апресян 1995: *Апресян, Ю. Д.* Интегралное описание языка и системная лексикография. Избранные труды, т. 2. Москва, Школа „Языки русской культуры“.
- Арутюнова 1988: *Арутюнова, Н. Д.* Типы языковых значений. Оценка. Событие. Факты. Москва, Наука.
- БТР 1994: *Попов, Д.* (ред.) Български тълковен речник. София, Наука и изкуство.
- Вольф 1985: *Вольф, Е. М.* Функциональная семантика оценки. Москва, Наука.
- Габеров 2000: *Колектив.* Български енциклопедичен речник А–Я. Велико Търново, Габеров.
- Генев-Пухалева 2014: *Генев-Пухалева, И.* За прилагателното име „екологичен“ като терминоелемент. – *Български език*, LXI, № 1, с. 89–95.
- Генев-Пухалева 2015: *Генев-Пухалева, И.* Терминологията на Европейския съюз. Съпоставка на българската, гръцката, полската и английската терминология на правото на околната среда. Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Генев-Пухалева 2018: *Генев-Пухалева, И.* Славянски съответствия на английския термин sustainability. – *Studia z filologii polskiej i słowianskiej*, № 8, s. 260–272.
- Генев-Пухалева, Сотиров 2017: *Генев-Пухалева, И., П. Сотиров.* Проектът EU ROJOS на Полската академия на науките и българското участие в него. – *Език и литература*, № 1–2, с. 175–178; онлайн: <http://www.ezik-i-literatura.eu/2017/1-2/14-Puhalewa,Sotirov-BG.pdf>.
- Кремер 2008: *Кремер, Л.* Европейско право на околната среда. София, Сиела.
- Пернишка 2010: *Пернишка, Е., Д. Благоева, С. Колковска.* Речник на новите думи в българския език (от края на ХХ и началото на ХХІ в.). София, Наука и изкуство.
- Радева 2007: *Радева, В.* Български тълковен речник. Пловдив, Хермес.
- Bartminski 1991: *Bartminski, J.* Projekt i zalozenia ogólne słownika aksjologicznego, „Język a Kultura“, t. 2: Zagadnienia leksykalne i aksjologiczne, red. J. Puzynina, J. Bartminski. Wrocław, Uniwersytet Wrocławski, s. 197–209.
- Bartminski 2006: *Bartminski, J.* Językowe podstawy obrazu świata. Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Bartminski 2015: *Bartminski, J.* Leksykon aksjologiczny Słowian i ich s[^]siadów – co zawiera, na jakich zasadach się opiera, dla kogo jest przeznaczony? – In: *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich s[^]siadów. Tom 1: Dom.* Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 7–13.

- Bartmiński, Grzeszczak 2014: *Bartmiński, J., M. Grzeszczak*. Jak rekonstruować kanon wartości narodowych i europejskich? „Etnolingwistyka“, 26. Lublin, s. 21–44.
- Długosz 2017: *Długosz, N.* O znakach ubezwłasnowolnionych czyli o nowych polskich i bułgarskich compositach bezafiksalnych w medialnym dyskursie publicystycznym (ujęcie kognitywno-komunikacyjne). Poznań, Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Puzynina 1991: *Puzynina, J.* Jak pracować nad językiem wartości. – In: *Język a kultura*, t. 2. Zagadnienia leksykalne i aksjologiczne, red. J. Puzynina, J. Bartmiński, Wrocław, Uniwersytet Wrocławski, s. 129–136.
- Puzynina 1992: *Puzynina, J.* Język wartości. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Wierzbicka 1997: *Wierzbicka, A.* Understanding Cultures through their Key Words: English, Russian, Polish, German, and Japanese. Oxford University Press.

REFERENCES

- Apresian 1995: *Apresian, Iu. D.* Integral'noe opisanie iazyka i sistemaia leksikografii [Integral Language Description and Systematic Lexicography]. Izbranye trudy, t. 2. Moskva, Shkola "Iazyki russkoi kul'tury".
- Arutiunova 1988: *Arutiunova, N. D.* Tipy iazykovykh znachenii. Ocenka. Sobytie, Fakty [Types of Language Values. Evaluation. Event. Fact]. Moskva, Nauka.
- BTR 1994: *Popov, D. (ed.)* Balgarski talkoven rechnik [Bulgarian Explanatory Dictionary]. Sofia, Nauka i izkustvo.
- Bartmiński 1991: *Bartmiński, J.* Projekt i zalozenia ogólne słownika aksjologicznego, „Język a Kultura“, t. 2: Zagadnienia leksykalne i aksjologiczne, red. J. Puzynina, J. Bartmiński. Wrocław, Uniwersytet Wrocławski, s. 197–209.
- Bartmiński 2006: *Bartmiński, J.* Językowe podstawy obrazu świata. Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Bartmiński 2015: *Bartmiński, J.* Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów – co zawiera, na jakich zasadach się opiera, dla kogo jest przeznaczony? – In: *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów. Tom 1: Dom*. Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 7–13.
- Bartmiński, Grzeszczak 2014: *Bartmiński, J., M. Grzeszczak*. Jak rekonstruować kanon wartości narodowych i europejskich? „Etnolingwistyka“, 26. Lublin, s. 21–44.
- Długosz 2017: *Długosz, N.* O znakach ubezwłasnowolnionych czyli o nowych polskich i bułgarskich compositach bezafiksalnych w medialnym dyskursie publicystycznym (ujęcie kognitywno-komunikacyjne). Poznań, Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Gaberov 2000: *Kolektiv*. Balgarski entsiklopedichen rechnik A–Z [Bulgarian Encyclopedic Dictionary A–Z]. Veliko Tarnovo, Gaberov.

- Genew-Puhalewa 2014: *Genew-Puhalewa, I. Za prilagatelното име „ekologichen“ като terminoelement [On the Adjective екологичен as a Term Element]. – Balgarski ezik, LXI, № 1, s. 89–95.*
- Genew-Puhalewa 2015: *Genew-Puhalewa, I. Terminologiyata na Evropeyskiya sa-yuz. Sapostavka na balgarskata, gratskata, polskata i angliyskata terminologiya na pravoto na okolnata sreda [Comparative Terminology of the EU Acquis. Comparative Analysis of Bulgarian, Greek, Polish and English Terminology in the Field of Environmental Law]. Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.*
- Genew-Puhalewa 2018: *Genew-Puhalewa, I. Slavyanski saotvetsviya na angliyskiya termin sustainability [Slavonic Equivalents to the English Term Sustainability]. – Studia z filologii polskiej i slowianskiej, № 8, s. 260–272.*
- Genew-Puhalewa, Sotirov 2017: *Genew-Puhalewa, I., P. Sotirov. Proektyt EURO JOS na Polskata akademiya na naukite i balgarskoto uchastie v nego [The EUROJOS Project of the Polish Academy of Sciences and the Bulgarian Participation in it]. – Ezik i literatura, № 1–2, s. 175–178.; online: <http://www.ezik-i-literatura.eu/2017/1-2/14-Puhalewa,Sotirov-BG.pdf>.*
- Kremer 2008: *Kremer, L. Evropeyskoto pravo na okolnata sreda [European Environmental Law]. Sofia, Siela.*
- Pernishka 2010: *Pernishka, E., D. Blagoeva, S. Kolkovska. Rechnik na novite dumi v balgarskiya ezik (ot kraya na XX i nachaloto na XXI v.) [Dictionary of New Words in Bulgarian (from the End of the 20th and the Beginning of the 21st Century)]. Sofia, Nauka i izkustvo.*
- Puzynina 1991: *Puzynina, J. Jak pracowac nad językiem wartosci. – In: Język a kultura, t. 2. Zagadnienia leksykalne i aksjologiczne, red. J. Puzynina, J. Bartminski, Wrocław, Uniwersytet Wrocławski, s. 129–136.*
- Puzynina 1992: *Puzynina, J. Język wartosci. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN.*
- Radeva 2007: *Radeva, V. Balgarski talkoven rechnik [Bulgarian Explanatory Dictionary]. Plovdiv, Hermes.*
- Vol'f 1985: *Vol'f, E. M. Funktsional'naia semantika otsenki. Moskva, Nauka.*
- Wierzbicka 1997: *Wierzbicka, A. Understanding Cultures through their Key Words: English, Russian, Polish, German, and Japanese. Oxford University Press.*

РЕЗЮМЕ

Статията е посветена на проблема за аксиологизацията на понятия, възникнали в областта на науката като неутрални и постепенно придобили оценъчно съдържание. Избраната тематика обвързва изследването със субдисциплината лингвистична аксиология, чиито постижения заемат важно място в славянското езикознание. Като пример за оценностени понятия (и респективно термини) се посочват единици от тематичната област „околна среда“: *околна среда, устойчивост (устойчиво развитие), рециклиране, въздействие върху околната среда*. На под-

робен анализ е подложена аксиологизацията на *климат* и неговите деривати (като елементи на *околната среда*). Акцентира се върху необходимостта от актуализиране на лексикографските описания на термини, изразяващи съвременни идеи и ценности, с оглед на промените в семантиката им. Подчертава се глобалният характер на наблюдаваните процеси, като се изразява предположение, че изводите за българския език могат да бъдат отнесени и към други европейски езици.

Ключови думи: аксиологизация, ценност, термин, климат, околна среда, български език

✉ *Хабил. д-р Илияна Генов-Пухалева / Iliana Genew-Puhalewa, dr hab.*
University of Warsaw
Institute of Western and Southern Slavic Studies
Krakowskie Przedmiescie 26/28
00-927 Warszawa, Poland

Публикувано: 31 март 2019